SKO

PKO Bank Polski

KOMPLET SCENARIUSZY LEKCJI O FINANSACH DLA NAUCZYCIELA

Wakacyjna praca. Podejmij wyzwanie – zarabiaj.

Materiał został objęty patronatem honorowym Ministra Edukacji Narodowej

MINISTER
EDUKACJI
NARODOWEJ

PKO Bank Polski

WAKACYJNA PRACA. PODEJMIJ WYZWANIE – ZARABIAJ.

PODEJMIJ WYZWANIE – ZARABIAJ!

WAKACYJNA PRACA

„Wakacje, wakacje, tak wiele by się chciało, ale nie ma za co. Jednak od czego ma się głowę, dobry pomysł i super piłka będzie moja. To co – do dzieła! Rano próbuję ustalić plan, jak zdobyć potrzebną kasę. Wiadomo – rodzice, babcia, dziadek – jakieś 60-80 złotych. Brakuje drugie tyle. Słyszałem, że pani Grażyna skupuje owoce jarzębiny, trzeba więc wybrać się do lasu i trochę popracować. Tato obiecał, że pomoże mi przewieźć zebraną jarzębinę. Więc wiaderko i w drogę! Szybko trafiłem na pierwsze drzewko. Nie jest to takie proste, ale daję radę i po godzinie mam pierwsze wiaderko czerwonych owoców. Ziarnko do ziarnka i zbierze się miarka, następne drzewko i mam już pół worka. (...)"

Fragment nagrodzonej pracy przygotowanej w ramach Konkursu „Wakacyjna przygoda z finansami". Autor: Paweł Turlejski

Wasz kolega w czasie wakacji pracował, aby zarobić pieniądze, spełnić swoje marzenie i kupić piłkę. Świadomie włożył wysiłek w realizację wyznaczonego przez siebie celu. Wykonywał różne czynności, by zebrać jarzębinę, przekazać zbiory pani Grażynie i otrzymać od niej za to wynagrodzenie. Musiał zaplanować swoją pracę, udać się do lasu, wyszukać drzewka jarzębiny, przynieść wiaderko, worki, zerwać owoce i dostarczyć je do odbiorcy. Wymagało to od niego wiele wysiłku oraz poświęcenia wolnego czasu.
Taka aktywność to jest właśnie praca, czyli świadoma czynność, w którą wkłada się energię, wysiłek, własne umiejętności, by wykonać usługę, wyprodukować towar, stworzyć dzieło (np. namalować obraz, nagrać i zmontować film, napisać opowiadanie). Jednak nie wszystkie nasze aktywności stanowią pracę. Należy ją odróżniać od obowiązków czy dobrowolnej pomocy innym. Pracą nie jest wykonywanie obowiązków osobistych, np.: uczenie się, odrabianie lekcji, przygotowanie się do sprawdzianu czy klasówki. Pracą nie jest również wywiązywanie się z obowiązków domowych, jak np.: sprzątanie pokoju czy mieszkania, odkurzanie, wynoszenie śmieci, przygotowanie posiłków itp. Czasami pomagamy innym dorosłym w przyniesieniu zakupów czy zajęciach domowych. Pomagamy koleżankom czy kolegom w nauce, pożyczamy notatki czy książkę. To pomoc okazywana innym; przysługa, za którą nie pobieramy pieniędzy. Robimy coś dla innych ludzi, by im pomóc, współpracować z nimi, okazać uprzejmość, zrobić coś dobrego. Natomiast za pracę otrzymujemy wynagrodzenie (inaczej pensję, zapłatę, honorarium itp.), zazwyczaj w postaci pieniężnej, czasem w postaci towarów, materiałów lub usług. Wynagrodzenie wypłaca pracodawca, odpowiednio do rodzaju, ilości i jakości pracy. W przypadku waszego kolegi, pieniądze za zebraną jarzębinę wypłaciła pani Grażyna.
Takich sytuacji wakacyjnych lub codziennych, jak opisane w opowiadaniu powyżej każdy z was pewnie miał wiele. Warto podejmować wyzwanie i starać się je wykonać jak najlepiej, jeśli ufamy temu, który oferuje nam taką pracę i możemy w ten sposób zarobić. Uczymy się w ten sposób dokładności, planowania i odpowiedzialności, a to ważna nauka i potrzebna w życiu. Czy to oznacza, że nawet dzieci mogą pracować? W jaki sposób możemy umawiać się z osobą lub firmą, żeby dla niej pracować?

UMOWA O PRACĘ

Podejmując się pracy dla innych osób i instytucji, zawieramy z pracodawcą umowę, która określa, na jakich warunkach będziemy pracować. Są różne rodzaje umów, a wśród nich najważniejsza jest umowa o pracę, która opisuje prawa i obowiązki pracownika oraz pracodawcy. Podpisując umowę o pracę, pracownik zobowiązuje się do wykonywania pewnego rodzaju czynności na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem. Z kolei pracodawca zobowiązuje się przekazać pracownikowi wynagrodzenie za wykonaną pracę. Stosunki między pracownikiem i pracodawcą regulują przepisy prawne (zawarte w Kodeksie pracy). Umowa powinna zawierać datę zawarcia, a także opis warunków pracy i płacy – rodzaj pracy, miejsce jej wykonywania, wymiar czasu pracy, termin rozpoczęcia, a także wysokość wynagrodzenia.
Umowa ta może być zawarta na ustalony przez pracodawcę i pracownika czas. Niektórzy pracownicy mają umowy na okres próbny, nie dłuższy niż 3 miesiące. Zapoznają się wtedy z organizacją pracy w firmie, a pracodawca sprawdza, czy pracownik ma odpowiednie kwalifikacje czy umiejętności. Można też zawrzeć umowę o pracę np. na kilka miesięcy, rok itd. lub na czas nieokreślony. Umowa o pracę ma wiele zalet. Pracownik ma zagwarantowane przepisami Kodeksu pracy prawa, m.in. do wynagrodzenia wypłacanego w terminie, do urlopu wypoczynkowego, zwolnienia lekarskiego w razie choroby, zachowania odpowiedniego czasu pracy, który zazwyczaj nie powinien przekraczać 8 godzin na dobę. Jeśli pracodawca nie będzie zadowolony z wykonywanej pracy, może wypowiedzieć umowę, ale pracownik nie może zostać zwolniony z dnia na dzień, lecz dopiero po pewnym czasie wynikającym z przepisów prawa pracy. Umowa o pracę jest też wygodnym rozwiązaniem dla pracodawcy, który wie, że ma do dyspozycji określone osoby, które mogą wykonywać różne czynności. W ten sposób może planować swoją działalność i realizować zadania.

ZLECENIE I WYKONANIE DZIEŁA

Nie zawsze jednak pracować będziemy na podstawie umowy o pracę. Czasami pracodawcy zależy na wykonaniu prostszego i krótszego zadania, do którego nie chce nikogo zatrudniać na stałe. Może wówczas zaproponować umowę zlecenia lub umowę o dzieło i zamówić określone czynności (dzieło) u drugiej osoby lub organizacji.
W umowie zlecenia zamawiający zleca wykonanie danej czynności, na przykład udzielanie korepetycji, prowadzenie szkolenia, opiekę nad dziećmi na koloniach czy obozach, sprzątanie itp., a ktoś inny (wykonawca) podejmuje się wykonać to zadanie za wynagrodzeniem. Natomiast w umowie o dzieło wykonawca zobowiązuje się do przygotowania dzieła, np. wykonania jakiejś rzeczy, uszycia ubrania, napisania artykułu lub książki, zaśpiewania piosenki na festiwalu, zagrania roli w teatrze czy koncertu, za które zamawiający zapłaci ustalone wynagrodzenie.
Umowy tego rodzaju mają więc zalety, ale również i wady. Na przykład dzieło można wykonać w dowolnym miejscu i czasie, w dowolny sposób, bez czyjegoś kierownictwa. Czyli nie musimy codziennie przychodzić do biura pracodawcy, aby tam pracować. Ale osobom, które pracują w oparciu o umowy zlecenia lub dzieło nie przysługuje urlop.

PRACA DZIECI W POLSCE

Stałe zatrudnienie dzieci w wielu krajach uznane jest za nielegalne, a wiele organizacji międzynarodowych uznaje pracę dzieci za wyzysk. Dlatego przepisy prawa (Kodeks Pracy) w Polsce dokładnie określają, w jakim wieku i w jakim zakresie dzieci mogą pracować. Obecnie obowiązują odmienne zasady pracy dzieci przed i po ukończeniu 16. roku życia.
Osoby poniżej 16. roku życia (dzieci) mogą zawierać umowę o pracę, jeśli jest ona związana z działalnością kulturalną, artystyczną, reklamową (np. gra w teatrze, filmie, reklamie, zespole muzycznym, śpiewanie w chórze,

itd.) oraz działalnością sportową. Konieczna jest zgoda rodzica czy opiekuna oraz zezwolenie z inspektoratu pracy, czyli instytucji, która zajmuje się warunkami pracy i ochroną praw pracowników. Rodzice muszą złożyć wraz z wnioskiem o wydanie zezwolenia różne dokumenty np. opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, zgodę dyrektora szkoły. Osobie poniżej 16. roku życia nie wolno pracować na stałe dłużej niż 6 godzin dziennie.
Osoba, która ukończyła gimnazjum i ma co najmniej 16 lat (młodociani), może podpisać umowę o pracę, ale konieczna jest zgoda rodziców czy opiekunów. Może wykonywać prace lekkie, czyli takie, które nie stanowią zagrożenia dla zdrowia i życia i nie są obciążające psychicznie czy fizycznie. Młodociani pracownicy to zazwyczaj uczniowie szkół zawodowych i technicznych, uczący się zawodu. Podpisują oni z pracodawcą umowę, w której określony jest czas jej trwania, miejsce wykonywania zadań i przysługujące wynagrodzenie.
Pracownik młodociany musi zostać skierowany na badania lekarskie, aby lekarz wyraził zgodę na pracę. Taka osoba może być zatrudniona w pełnym wymiarze czasu pracy, może pracować maksymalnie po 8 godzin dziennie przez 5 dni w tygodniu, co daje łącznie 40 godzin tygodniowo. Nastolatkom nie wolno pracować, nawet jeśli się zgodzą, w godzinach nadliczbowych lub w porze nocnej (tj. od 22.00 do 6.00). Przerwa w pracy młodocianego obejmująca porę nocną powinna trwać nieprzerwanie nie mniej niż 14 godzin. Młodocianemu przysługuje w każdym tygodniu prawo do co najmniej 48 godzin nieprzerwanego odpoczynku, który powinien obejmować niedzielę. Dodatkowo przysługują im przerwy w pracy (30 minut jeśli w ciągu doby pracuje więcej niż 4,5 godziny) i urlop (z upływem 6 miesięcy od rozpoczęcia pierwszej pracy zyskuje prawo do urlopu w wymiarze 12 dni roboczych, po upływie roku – 26 dni).
W większości typowych prac sezonowych czy drobnych prac codziennych, które zdarza się wykonywać dzieciom w Polsce, nie będą one jednak odbywały się na podstawie przepisów Kodeksu Pracy. Także dziecko może być na przykład autorem opracowania, obrazu, zdjęcia, które przygotuje na zamówienie innej osoby. Czy może takie dzieło sprzedać? Tak, choć niekiedy będzie musiał poprosić rodziców, aby uczynili to w jego imieniu. Zgodnie z przepisami prawa już 13-latek może zawrzeć umowę. Dzięki temu może samodzielnie robić zakupy np. w sklepie, ale potrzebuje zgody rodziców czy opiekunów, gdyby chciał podpisać umowę np. o roznoszenie ulotek. Wielkość wynagrodzenia za taką pracę, ilość czasu, jaki należy poświęcić na wykonanie zadania, miejsce pracy i wiele innych ustaleń – wszystko to określa umowa, którą podpisujemy i to jej zapis będzie obowiązujący dla zamawiającego i wykonawcy. Inna jest sytuacja dzieci, które mają mniej niż 13 lat – umowy przez nich zawarte są nieważne. Istnieje jednak wyjątek, jeśli umowa taka dotyczy drobnych bieżących spraw życia codziennego. Jeśli nie spowoduje ona rażącego pokrzywdzenia dziecka, umowa taka staje się ważna z chwilą jej wykonania. W taki sposób bardzo dużo dzieci w Polsce zarabia swoje pierwsze pieniądze – pomagają w zbiorach owoców, zbierają grzyby i jagody w lesie i potem je sprzedają do skupu, malują płot dla sąsiada, opiekują się psem itp.

PRACA POPŁACA

Praca jest bardzo wartościową aktywnością. Warto od najmłodszych lat wykonywać różne zadania, dzięki którym możemy zarabiać własne pieniądze. Mając zamiar podjęcia pracy, należy porozmawiać z rodzicami czy opiekunami, uzyskać ich zgodę, rozważyć wady i zalety zatrudnienia. Koniecznie trzeba zastanowić się, czy ufamy pracodawcy i sprawdzić, jakiego rodzaju umowę i jakie warunki pracy oferuje pracodawca. Powinniśmy zastanowić się także, czy jesteśmy w stanie podjąć nowe obowiązki, czy mamy odpowiednie umiejętności, czy będziemy odpowiedzialnym pracownikiem. Praca ma przynieść nie tylko pieniądze, ale też zadowolenie i satysfakcję, z tego, że możemy sprostać trudnym wyzwaniom i nauczyć się czegoś nowego i ważnego, co przyda się w przyszłości.